

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

**LUIGI PIRANDELLO’NUN “AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM”
ADLI OYUNUNDAKİ
“AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM” ROLÜNE ÇALIŞMA SÜRECİ**

Yüksek Lisans Tezi

SUAT ÜNALDI

İSTANBUL, 2011

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLERİ OYUNCULUK PROGRAMI**

**LUIGI PIRANDELLO’NUN “AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM”
ADLI OYUNUNDAKİ
“AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM” ROLÜNE ÇALIŞMA SÜRECİ**

Yüksek Lisans Tezi

SUAT ÜNALDI

Tez Danışmanı: ÖĞR. GÖR. ZURAB SIKHARULIDZE

İSTANBUL, 2011

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLERİ OYUNCULUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tezin Adı: Luigi Pirandello'nun "Ağzı Çiçekli Adam" Adlı Oyunundaki "Ağzı Çiçekli Adam" Rolüne Çalışma Süreci
Öğrencinin Adı Soyadı: Suat Ünalı
Tez Savunma Tarihi: 14.01.2011

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Enstitümüz tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Selime SEZGİN
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylıyorum.

Öğr. Gör. Zurab SIKHARULIDZE
Program Koordinatörü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı Öğr. Gör. Zurab SIKHARULIDZE -----

Üye Doç. Dr. Melih Zafer ARICAN -----

Üye Öğr. Gör. Tamar KHORAVA -----

ÖNSÖZ

Yaklaşık on yıldır devam eden profesyonel tiyatro yaşantımın son iki yılını Bahçeşehir Üniversitesi İleri Oyunculuk Yüksek Lisans Programı ile eş zamanlı sürdürdüm. Bu programa başlamadan önce yer aldığım oyunlarda sahne deneyimi ve oyunculuk ile ilgili pratiğe dayalı bilgi birikimi sağlama fırsatı buldum. Yaptığım mesleğe artı bir değer katmak için bu programa katıldım.

Bugüne kadar elde ettiğim pratik bilgi ve deneyimi, işin teoriği ile eşleştirmek, yeni bilgiler yeni deneyimler edinmek eşsiz bir yolculuktu.

Bu yolculuğa çıkmam için beni cesaretlendiren ustalarım Ali Poyrazoğlu ve Özdemir Çiftçioğlu'na, yolculuğum boyunca elimi hiç bırakmayan Nazan Diri'ye, yolculuktaki yoldaşlarım sınıf arkadaşlarıma, her biri kendi gemisinde eşsiz birer kaptan olan değerli hocalarım Zurab Sıkharulidze, Tamar Khorava, Ali Düşenkalkar, Sibel Aslan Yeşilay'a ve sevgili aileme teşekkürü bir borç bilirim.

İSTANBUL, 2011

Suat ÜNALDI

ÖZET

LUIGI PIRANDELLON'UN "AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM" ADLI OYUNUNDAKİ "AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM" ROLÜNE ÇALIŞMA SÜRECİ

Ünaldı, Suat

Tez Danışmanı: Öğr. Gör. Zurab Sıkharulidze

Ocak 2011, 35 Sayfa

Bir oyuncunun canlandıracağı karakter ile ilgili izlemesi gereken yolu göstermesi ve bu konuda kolay anlaşılabilir bir örnek teşkil etmesi sebebiyle Luigi Pirandello'nun "Ağzı Çiçekli Adam" oyunu seçilmiştir.

Bu çalışmada belirlenen karakter üzerinden role çalışma süreci içinde yazarın hayatı, yazarın yaşadığı dönem özellikleri, eserin edebi özellikleri, karakterin büyük isteği, üstün amacı, oyun akışı içindeki istek – amaçları ve rolün yorumu ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Luigi Pirandello, Ağzı Çiçekli Adam, Rol, Süreç

ABSTRACT

WORKING PROCESS FOR THE ROLE “THE MAN WITH THE FLOWER IN HIS MOUTH” FROM THE PLAY OF LUIGI PIRANDELLO NAMELY, “THE MAN WITH THE FLOWER IN HIS MOUTH”

Ünaldi, Suat

Thesis Advisor: Lect. Zurab Sıkharulidze

January 2011, 35 Pages

Luigi Pirandello’s play “The Man with the Flower in his Mouth” has been chosen since it shows the path to be followed by a performer with respect to the character to be personated and since it is an easily understandable example in this respect.

Within the scope of working for the role over the determined character; the life of the author, the characteristics of the period in which the author lived, the literary features of the work, the great desire and the superior purpose of the character, desires – purposes within the streaming of the play and interpretation of the role are discussed in this article.

Keywords: Luigi Pirandello, The Man with the Flower in his Mouth, Role, Process

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. EDEBİ TAHLİL	2
2.1 LUIGI PIRANDELLO'NUN HAYATI VE ESERLERİ	2
2.2 LUIGI PIRANDELLO'NUN YAŞADIĞI DÖNEM VE ESERİN DÖNEMİ	5
2.3 LUIGI PIRANDELLO'NUN DÜNYA GÖRÜŞÜ VE YAZARLIĞI ...	6
2.4 OYUNUN ÖZETİ	10
2.5 OYUNUN İDEASI	11
2.6 OYUNUN KONUSU	11
2.7 OYUNUN TÜRÜ	11
2.8 OYUNUN TARZI	11
2.9 OYUNUN ANA ÇATIŞMASI	12
3. KARAKTERİN İNCELENMESİ	13
3.1 KARAKTERİN BÜYÜK İSTEĞİ VE ÜSTÜN AMACI	13
3.2 OYUNUN AKIŞI İÇERİSİNDE KARAKTERİN İSTEK VE AMAÇLARI	13
4. ROLÜN YORUMU	21
5. SONUÇ	24
KAYNAKÇA	25
EK – 1: Ağız Çiçekli Adam.....	28
ÖZGEÇMİŞ	35

1. GİRİŞ

Bir tiyatro eserinin sahneye aktarılması, aynı tiyatro eseri için her seferinde farklı bir süreçtir. Bu sürece önderlik eden yönetmenin yanı sıra oyuncular, rejî ekibi, dramaturji ekibi ve teknik ekip de sürecin ayrılmaz parçalarıdır. Bu çalışmada bir oyuncunun, bir tiyatro eserindeki canlandıracağı karakteri çalışma süreci irdelenecektir. Bu süreçte izlenecek yol, irdelenecek eser üstünden pratik uygulamaların teorik olarak aktarılmasıdır. Bu amaçla Luigi Pirandello'nun "Ağız Çiçekli Adam" adlı eserinden yola çıkılacak ve "Ağız Çiçekli Adam" karakteri çalışmamızın konusu olacaktır.

Söz konusu karakter çalışması üç ana başlık altında toplanacaktır. Bunlar "Edebi Tahlil", "Karakterin İncelenmesi" ve "Rolün Yorumu"dur.

"Edebi Tahlil" eserin okunmasıyla başlayan, yazarın kendi ve dönemiyle ilgili, eserin kendi ve dönemiyle ilgili ve eseri içerik olarak tanımlayan bilgilerin yer aldığı bölümdür.

"Karakterin İncelenmesi" ortaya çıkartılacak karakterin, metin üstünden elde edilen veriler doğrultusunda "Edebi Tahlil"e bağlı kalarak, sahne üstüne taşınmasını sağlayacak içsel ve dışsal özelliklerinin teorik olarak tespit edilmesi bölümüdür.

"Rolün Yorumu" ilk iki başlıktaki değerlendirmeler doğrultusunda karakteri sahne üstüne taşıırken saptanan pratik uygulamalarının aktarılmasıdır.

2. EDEBİ TAHLİL

Edebi tahlil, oyun seçimi yapıp okunduktan sonra başlayan bir süreçtir. Bu süreç oyunun sahneye konulmasına yönelik çalışmaların temelini oluşturur. Oyunun temelini oluşturması sebebiyle ince eleyip sık dokunulması gereken bir çalışmadır. Bu yüzden kendi içinde, oyunun çözümü için her biri önemli birer anahtar olan farklı alt başlıkları barındırır. Bu alt başlıklar zaman içerisinde birbirleriyle etkileşimde bulunarak şekillenirler. Bunun sebebi öncelikli olarak oyunun bir bütün olarak anlamının çözümlenmesidir. Bu çözümlenmenin üstüne yönetmenin oyunun bütününe yönelik kendi yorumunu katması sonucu alt başlıkların içerikleri son hallerini alırlar. Bu çalışmadaki alt başlık içerikleri tüm çözümlenmelerin ardından özgün yorumun katılmasıyla oluşturulmuştur.

2.1 LUIGI PIRANDELLO’NUN HAYATI VE ESERLERİ

İtalyan hikâye, roman ve oyun yazarı olan Luigi Pirandello, 28 Haziran 1867’de Sicilya’da Agriganti’ye yakın bir yerde doğmuştur. Bu yere, yaygın bir halde hüküm süren kolera yüzünden “kargaşalık” anlamına gelen “*chaos*” denmektedir. Pirandello’nun böyle bir yerde doğması, onun bu kargaşalığın bilincine varmasını sağladı. Bu kargaşalıktan da birçok motifler eserlerinde yerini aldı. Küçük yaşlardayken farklı bir çocuk olan Pirandello; duyarlılığı ve zekâsıyla yaşlılarından ayrılıyordu. Kükürt üstüne müteahhitlik yapan babası, kendi gibi Luigi’nin de ticaretle uğraşmasını istediği için onu teknik okula yazdırdı. Fakat Luigi edebiyat ve Latince öğrenmek için klasik tahsil yapmak istiyordu. Sonunda bu amacına ulaştı. Klasik öğrenimini Agriganti ve Palermo’da bitirdi. On dokuz yaşındayken Roma Edebiyat Fakültesi’ne başladı. Buradaki hocası Prof. Monaci’nin telkini ve tavsiyesi üstüne 1888’de Almanya’ya Bonn Üniversitesi’ne gitti. Buradan felsefe doktoru unvanı ile mezun oldu. Yine burada başarılarından ötürü, boş olan İtalyanca okutmanlık görevine atandı. Bu görevde kaldığı süreç içinde Alman şairleri hakkındaki bilgilerini tamamlamaya çalıştı. Goethe’nin “*Elegie Romane*” adlı ünlü eserini bu sırada çevirdi.

Pirandello 1890 yılında İtalya'ya döndükten sonra babasına yardım amaçlı bir süre kükürt işiyle uğraştı. Eğilimleri farklı olduğu için aynı yıl içinde Roma'ya giderek edebiyat ve gazetecilik hayatına başladı. Sicilyalı yazar Capuana ile Roma'da tanıştı. Capuana, Pirandello'ya şiiri bırakıp hikâye ve roman alanında çalışmasını tavsiye etti. Bu şekilde ilk romanı L'Esclusa hayat buldu. Zevkine ve yeteneğine en uygun yolu bulunduğundan emin olan Pirandello, büyük bir istek ve gayretle hikâye yazmaya başladı. Marzocco adlı dergide üç sene boyunca yüzden fazla hikâyesi yayınlandı. Memleketi Sicilya'yı fon olarak işlediği hikâyelerinin yazımı bu yoğun çalışma dönemine denk gelir. Ancak yedi sene sonra Torino'da bastırabildiği Il Turno adlı küçük romanını da bu dönemde yazmıştır. Pirandello, artık özelliğini ve edebi kişiliğini bulmuş, ulaşmak istediği hedefe doğru emin adımlarla ilerleyen bir yazar haline gelmiştir. Hikâyelerinde memleketi Sicilya'nın her daim fonda olmasının sebebi, kendini bu alanda çalışmaya teşvik eden Capuana'nın "*regionalismo*"sundan etkilenmesidir. Fakat bu durumdan kısa zamanda kurtulacak, orta halli halk tabakasının yaşayışını, ideal ve amaçlarını inceleyen, tartışan ve hikâyeleştiren bir yazar seviyesine ulaşacaktır.

Agriganti'li bir kız olan Maria Antonietta Pontulano ile 1893 yılında evlendi. İki sene sonra ilk çocukları dünyaya geldi.

Pirandello edebiyat alanındaki şöhreti 1904 yılında yayımlanan Il fu Mattia Pascal adlı romanının ardından yakalar. Bu roman; kendini öldü bildirip, başka bir yerde bambaşka biri olarak hayata devam etmek isteyen fakat bu istek doğrultusunda başarısız olan bir adamın hikâyesidir. Bu romanla Pirandello'nun ünü bütün Avrupaya yayıldı. Öyle ki bu romanı Tolstoy, kendi yazdığı "Canlı Kadavra" adlı romanına örnek almıştır. Bu durumu da sonradan itiraf etmiştir. Bu dönem Pirandello'nun yaşam şartlarının alt üst olduğu bir zaman zarfıdır. O zaman kadar babasından gördüğü maddi destekle kendi ve ailesinin hayatını devam ettiren Pirandello, babasının iflas etmesi sonucu kendi hayatını kendi kazanması zorunluluğu gerçeğiyle karşılaştı. Bu onun için büyük bir sorun haline geldi. Yine aynı dönemde karısı, gün geçtikçe cinnet derecesine varan bir hastalığa yakalandı. Ailesini bu sefil durumdan ve açlıktan kurtarabilmek amacıyla yoğun bir şekilde dergilere hikâye yazmaya, yabancılara İtalyanca dersi vermeye ve yüksek kız öğretmen okulunda öğretmenlik yapmaya başladı.

Pirandello elli yaşından sonra kendine has mükemmel bir teknikle tiyatro oyunları yazmaya başladı. Roman ve hikâyelerinde olduğu gibi oyunlarında da Sicilya fon olarak görülmeye devam etti. Bu devrede yazdığı oyunlarda hikâye ve roman havası sezilir. 1904 yılında en güzel romanını veren Pirandello, 1921’de en güzel iki oyununu yazdı. “Altı Kişi Yazarını Arıyor” üç haftada, “IV.Henri” iki haftada yazılarak tamamlanıyor. Bu tarihten itibaren ölümüne kadar geçen 17 senede kırk kadar oyun yazdı. Bu oyunlar İtalya başta olmak üzere birçok ülkede sahnelendi. Oyunları tutunca 1925 yılında Roma’da “*Teatro d’arte*”yi kurdu. Bu tiyatro ile yabancı ülkelere temsil verildi. Özellikle Berlin’de beğeniyle karşılandı.

Kuruluşundan itibaren İtalyan Akademisine üye seçilen Pirandello, 1934 yılında Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazandı. İki yıl sonra 10 Aralık 1936’da Roma’da zatürreeden yaşamını yitirdi.

Luigi Pirandello’nun başlıca eserleri şunlardır: Şiirleri: *Mal giocondo*, Palermo 1889; *Zampogna*, Roma 1901; *Fuori chiave*, Genova 1912. Romanları: *L’Esclusa*, Roma 1901; *Il Turno*, Catania 1902; *Il fu Mattia Pascal*, Roma 1904; *I vecchi e i giovani*, Milano 1913; *Si gira...*, Milano 1916; *Uno, nessuno e centomila*, Milano 1926. Hikâyeleri: 15 cilt halindedir ve *Novelle per un anno* adını taşımaktadır. Oyunları: *Lumie di Sicilia*, 1913’te Roma’da sahnelendi; *Sen on così*, 1915’te Milano’da sahnelendi; *Il berretto a sonagli*, 1916’da Roma’da sahnelendi; *Liola*, 1916’da Roma’da sahnelendi; *Pensaci, Giacomino*, 1916’da Roma’da sahnelendi; *Il piacere dell’onestà*, 1917’de Torino’da sahnelendi; *Ma non è una cosa seria*, 1918’de Livorna’da sahnelendi; *Il gioco delle parti*, 1918’de Roma’da sahnelendi; *Così e (se vi pare)*, 1918’de Milano’da sahnelendi; *L’innesto*, 1919’da Roma’da sahnelendi; *L’uomo, la bestia e la virtù*, 1919’da Milano’da sahnelendi; *La signora Morli, una e due*, 1920’de Roma’da sahnelendi; *Tutto per bene*, 1920’de Roma’da sahnelendi; *Come prima, meglio di prima*, 1921’de Venedik’te sahnelendi; *Sei personaggi in cerca d’autore*, 1921’de Roma’da sahnelendi; *Enrico IV.*, 1922’de Roma’da sahnelendi; *Vestira gli ignudi*, 1922’de Roma’da sahnelendi; *La Vita che ti diedi*, 1923’te Roma’da sahnelendi; *L’uomo dal fiore in bocca*, 1923’te Roma’da sahnelendi; *Ciscuno a suo modo*, 1924’te Milano’da sahnelendi; *L’altro figlio*, 1923’te Roma’da sahnelendi; *La sagra del signore della nave*, 1925’te Roma’da sahnelendi; *Diana e la Tuda*, 1926’da Almanca olarak

Zürih'te, 1927'de İtalyanca olarak Milano'da sahnelendi; *L'amica delle mogli*, 1927'de Roma'da sahnelendi; *La nuova colonia*, 1928'de Roma'da sahnelendi; *Lazzaro*, 1929'da *Nuddersfield* adıyla İngiltere'de, 1929'da Torino'da sahnelendi; *O di uno o di nessuno*, 1929'da Torino'da sahnelendi; *Questa sera si recita a soggetto*, 1930'da Königsberg'te sahnelendi; *Come tu mi vuoi*, 1930'da Milano'da sahnelendi; *La favola del figlio cambiato*, 1934'te Roma'da sahnelendi; *Trovarsi*, 1932'de Napoli'de sahnelendi; *Quando si e qualcuno*, 1933'te San Remo'da sahnelendi.

2.2 LUIGI PIRANDELLO'NUN YAŞADIĞI DÖNEM VE ESERİN DÖNEMİ

Luigi Pirandello'nun yaşadığı dönem, yazarın dünya görüşünü ve yazarlığını daha iyi çözümleyebilmemiz için incelenmesi gereken bir unsurdur. 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başını kapsayan dönemi İtalya açısından siyasi, bilimsel ve kültürel açıdan irdeleyecek olursak; İtalyan Krallığının kurulması, Balkan Savaşı, I.Dünya Savaşı, Mussolini dönemi ve II.Dünya Savaşı, sanatta Futurizm'in etkisi, operanın yükselişi, bilimsel buluşların çoğalması gibi olayları sayabiliriz.

Selen'in (Selen 1988, ss.115-116) 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarına genel bakışı şöyledir:

19. yüzyılın ikinci yarısında gerçekçi – doğalcı akım, gerek kuramsal, gerekse Stanislavski gibi yöntemlerin yaptıkları rejilerle uygulama yönünden tiyatroya egemen olmuş bir akımdır. Görüntüde somut yaşam gerçeğinin gözetilmesi, illüzyon sağlanması, çevre etmenlerinin dikkate alınması ve seyir yeriyile oyun yerinin birbirinden dördüncü duvarla ayrılması gibi görüşlerin uygulamaya geçirilmesiyle güçlenen gerçekçi – doğalcı akım, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın ilk yarısında bir tepki niteliğinde ortaya çıkan karşı gerçekçi akımlar ve öncü akımlarla gücünü yitirmiştir. 20. yüzyılın öncü akımları olarak nitelendirilebileceğimiz akımların ortak özellikleri tiyatroya yeni anlatım olanakları aramak ve bunları uygulamaya koymak olmuştur. Bu akımlarda insanın bilinçaltına yönelmiştir. Bilinçaltındaki bastırılmış duygu, düşünce ve dürtülerin su yüzüne çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaçla seyirci – oyuncu alışverişinin sağlanması gündeme gelmiş, tiyatroya dilin önemi azalmış, görüntü, hareket ön plana geçmiştir. 20.yüzyılın öncü akımları, savaş öncesi ve sonrası ortamında ortaya çıkan bir bunalımın anlatımı olmuştur.

Öncü akımlar arasında İtalya'da ortaya çıkan Futurizm, I. Dünya Savaşı öncesinde filizlenen ve savaş sırasında gücünü yitiren bir akımdır. Futurizm'in bildirgesini 1913'te Marinetti (1876 – 1944) yayınlamıştır. 20. yüzyılın başında teknolojiye oluşan hızlı gelişimden etkilenen Futurizm, makine hayranlığı ve savaşın kutsanması gibi düşünceler doğrultusunda, sanatın da bu devingenliğe uymasını, çağına uygun özellikler taşımasını istemiştir. Marinetti ve arkadaşlarının 1915'te yaptığı 'futurist

sentetik tiyatro' deneyi, birkaç dakikaya sığdırılmış, simültane (eşzamanlı) gösterilerden oluşmaktadır.

20. yüzyılın başında ortaya çıkan bir başka akım da, sözcülüğünü Tristian Tzara'nın (1896 – 1963) yaptığı ve bebeklerin çıkardıkları anlamsız seslerin adını oluşturduğu Dadaizm'dir. 1916'da İsviçre'de ortaya çıkan ve I.Dünya Savaşı süresince etkili olan Dadaizm, savaştan dünyaya karşı kuşkuyu, inançsızlığı dile getirmiştir. Futurizm gibi simültane sahne teknikleri kullanan Dadaizm savaştan dünyaya en uygun sanatın uyumsuz ve birliksiz olmasını savunmuştur.

Futurizm'in etkisi altında Sovyetler Birliği'nde biomekanik oyunculuğu ve konstruktivist dekor anlayışını getiren Meyerhold (1874 – 1940) oyuncunun tüm devinim olanaklarının seferber edilmesini, bir alet, bir akrobat gibi, merdivenler, yükselticiler, rampalar, platformlar, yürüyen bantlarla donatılmış sahne üzerinde iç varlığını, hareketlerle dışa vurmasını istemiştir.

Bu öncü akımların yanı sıra, resimde nesnelere parçalayarak yıkmak, rengi yadsımak, renk duygusallığı yerine akla dayalı soğukkanlılıkla parçalama işlemine yönelmek gibi görüşleri savunan Kübizm; olayların, sahnelerin mantıklı bağlantısını, konuşmaların normal akışını parçalayan, görüntüdeki biçimleri çarpıtan, oyun kişilerini simgesel tipler haline getiren Dışavurumculuk (Expressionizm); bilinçaltının ortaya çıkarılmasını isteyen Gerçeküstücülük (Sürrealizm) ve seyirciyi şok geçirterek gene bilinçaltının ortaya çıkmasını isteyen Antonin Artaud'nun (1896 – 1948) Kıyıcı Tiyatrosu 20. yüzyılın ilk yarısındaki öncü akımlardan örneklerdir.

I.Dünya Savaşı'ndan sonra ilgi, özellikle Almanya'da politik sorunlara yönelmiştir. Amaç seyirciyi düşündürmektir. Erwin Piscatorun (1893 – 1966) ajit – prop ve belgesel tiyatrosu, Bertolt Brecht'in (1898 – 1956) diyalektik tiyatrosu bu dönemin önemli tiyatro olaylarıdır.

İrdeleyeceğimiz eser olan “Ağzı Çiçekli Adam” oyunu da yazarın yaşadığı dönemde geçtiğinden, eser yine bu dönemin etkisi altında ele alınacaktır.

2.3 LUIGI PIRANDELLO’NUN DÜNYA GÖRÜŞÜ VE YAZARLIĞI

Pirandello'nun hayata gözlerini açtığı yer, dünya görüşünün şekillenmesinde önemli yer tutmaktadır. Doğduğu yerde insanların veba yüzünden çaresizlik içinde ne yapacaklarını bilememesi, kargaşa içinde yaşamaları, büyük acılar çekmeleri nedeniyle bu yere kargaşalık anlamına gelen “Kaos” adı verilmişti. Pirandello da bu yerde büyük sıkıntılar çekmiş ve buradan kurtulmak için büyük mücadele vermiştir. Kurtuluşu da yüksek öğrenimini yapmak için gittiği Roma ve Bonn'da bulmuştur. İlerleyen zamanlarda karısının aklını kaçırması Pirandello için ciddi bir yıkım olmuş, onu karamsarlığa sürüklemiş ve kendini yazarlığa vermesine neden olmuştur. Tüm bunlar yaşanırken öte yandan I.Dünya Savaşı da devam etmektedir. Bu doğrultuda Pirandello'nun geçirdiği

acı hayat ve yarattığı eserler arasındaki paralellik dikkate alındığında, onun karamsar bir yazar olduğu kanısına varılır. Bu durumu Timur (Timur 1948, ss. IV-V) şöyle açıklıyor:

Eserleriyle hayatları arasında –Pirandello’da olduğu kadar- sıkı bir paralellik bulunan sanatkârlara nadiren rastlanır. Hikayelerinde bu paralellik en canlı örneklerini bulur. Eğlendiren bir yazar olmaktan daima titizlikle sakınmış olan Pirandello, düşündüren yazar olmak istemiş ve bunda tam manasıyla başarılı olmuştur. Fakat Pirandello, felsefeden daima kaçınmıştır. ‘Sadece düşünülmüş olsa, bu felsefi bir problem olurdu; nefsinde denemiş, yaşanmış olduğu için bir sanat teması olmuştur.’ Pirandello, her şeyden evvel, eşine nadir rastlanan bir sanatkardır. Pirandello’yu daha iyi kavramak için biraz geriye dönmek gerekir.

XIX. yüzyılın sonlarında ‘insan’ın ön plana geçtiği görülür. Bütün inançları yıkıp yerine insanı gerçek olarak getirmek. Fakat insan tek gerçek midir? Ne gezer. Biraz dikkat ediniz: İnsanın ‘bir, hiçbiri ve yüz bin’ olduğunu fark etmekte gecikmeyeceksiniz. ‘Ben’ kelimesini ne kadar çok ve ne kolay telaffuz ediyoruz. Biraz dikkat etsek, bu ‘ben’in birçok ve ekseriya birbirine zıt elementlerden ibaret olduğunu anlarız. Bugünkü ‘ben’, yarınki ‘ben’den, ‘sosyal ben’, ‘pratik ben’den ne kadar ayrı, ne kadar farklıdır.

Gerçek olarak gösterilmek isten ‘insan’ın rölativiteden başka bir şey olmadığını, bu son inancın da boşa çıktığını gören bir insanın hali, gemisinin battığını gören kaptanın, ordularının bozguna uğradığını gören kumandanın halinden farklı olmazdı.

Pirandello’nun eserlerinde sezilen pesimizmin esasını işte bu teşkil eder. Buna, karısının hastalığı, babasının iflası, aç kalmak tehlikesi, bunu önlemek için aşırı ve sürekli didinmelerle dolu olan uzun yılların ıstırapları, senelerce eserlerinin ifade ettiği anlamın anlaşılmasında veya ciddiye alınmaması gibi sebepler eklenince bu pesimizmin sadece felsefi olmaktan daha başka şey olduğu kolayca anlaşılır.

Pirandello’nun yaşam görüşü ve yaşam görüşünün eserlerine yansımaları hakkında Kuray (Kuray 2000, ss. 125-126) şunları belirtir:

Yaşam görüşü ise aralıksız akıp giden zamanla “biçimler” arasındaki çelişki üzerine kurulmuştur. Yazar zaman zaman insanı bu dekorda dondurarak, onun toplum eliyle konmuş biçimler ve kurallar içinde tutsak olduğunu ve acımasız bir yalnızlığın içinde boğulduğunu gözlemler. İnsanın bu koşullarda suç işlemekten ya da kendini öldürmekten başka çaresi yoktur. Yani insan kendini ya da rakiplerini yok etme duygusuyla yaşamaktan başka bir çıkış yolu bulamaz. Bu yüzden onun kişileri hep yaşama yenik düşmüş, kendilerini saran koşullar içinde boğulmuş, bu duvarları yıkmaya çalışarak saf bir özgürlük ortamı ve sevgi arayışıyla yanıp tutuşan kişilerdir. Örneğin “Il fu Mattia Pascal” bu bağlamda belki de 20. yüzyıl İtalyan edebiyatını başlatan yapıttır. Yapıt 19. yüzyılın romantizmi ve gerçekçiliğiyle 20. yüzyılın kaygılı ve sorunsal boyutunu bir arada yansıtır. İroni ve güldürü Pirandello’nun anlatımının ayrılmaz bir parçasıdır, çünkü güldürü, yazara göre hem yazarın hem de eleştirmenin aynı insan içinde buluşması anlamına gelir. Bu nedenle güldürü ustası olayları bir komikten çok daha derinlemesine inceler, çünkü olayı yakalayıp ortaya çıkarmakla kalmaz, onun ciddi ve üzücü boyutunu da sergiler. Böylece okuru ve seyirciyi aynı anda güldürür ve ağlatır. Kısacası Pirandello’nun sanatı anarşist bir başkaldırı biçiminde ortaya çıkar. O toplumsal ve bireysel bunalımların farkında olmakla birlikte çare bulmakta güçlük çeker, bu yüzden sanatı da isyancı ve kopuk bir biçim sergiler. Örneğin üslup üzerinde pek

fazla durmaz; alışılmamış kalıplar kullanır. İşin estetik yönünden çok yapıtın zenginliğini ve karmaşık yapısını ön planda tutar. Kişiler toplumsal ve bireysel zıtlıklar içinde, gülerken ağlayan, üzülürken sevinen, deforme olmuş mimikler sergilerler ve genellikle bağırarak konuşurlar. Bu biçim değiştirmiş sertlik ve acımasızlık, bu katı zalimlik betimlemelerin altında aslında yazarda çok güçlü olan acıma duygusu yatar. Sonunda insanların bu katı maskelerini düşürerek yaşamın zorluğunu tüm çıplaklığıyla ortaya koyar.

Pirandello'nun oyunlarındaki ana düşünce, insanın biri gerçek diğeri gerçek dışı olmak üzere iki yaşantısının olması ikilemi üstüne kurulur. Diğeri bir deyişle yaşadığımız dünya ile yaşadığımızı sandığımız dünya arasındaki ikilem. Selen (Selen 1988, ss. 117-118) bu konuda şunları belirtir:

Pirandello 1908'de yazdığı 'mizah' adlı incelemesinde şunları söylemektedir: 'Herkes elinden geldiğince bir maske buluyor kendine: bir dış maske. Bir maske daha var, o da içimizdeki maske, bu içimizdeki maske çoğunlukla dış maskeye karşı çıkıyor. İnsan, istemeden, bilmeden de olsa, her an bir maske taktıyor. Asıl acı çeken iç maske, yani yüzdür. Dış maske ise toplumsal bir zorunluluktur, dışa karşı olan durumu sağlamaya çalışan ve dış çevrenin alışkanlıklarına uymak zorunda olan mekanik, ruhsuz, statik bir duvardır. Dış maske görüntüdür, iç maske, yani yüz ise görüntünün ardındaki yüzdür.' Pirandello'ya göre iki türlü yaşam olduğuna göre, içimizde iki türlü insan olması da doğaldır. Maskenin altındaki gerçek yüz, yani öz, insanı zaman zaman ürkütür, zaman zaman mutlu kılar, hiçbir ilke ve kural tanımaz. Maske, yani dış maske, dış çevrenin alışkanlıklarına uymak zorundadır. Bu iç ve dış maske, görünüş ve oluş bilincinde insan, kişiliğinin çeşitli yüzlerini de görür.

Aynı konu hakkında Çalışlar (Çalışlar 1995, ss. 501-502) şunları ifade etmiştir:

Pirandello'nun tiyatrosunun kökenleri commedia dell'arte'ye uzanmakla birlikte, çıkış noktası Verga örneğinde natüralizm olmuş, ancak daha sonra Chiarelli'nin teatro del grottesco (grotesk tiyatrosu) bağlamı içinde yer almış; yaşam ve insan kişiliğinin gizini, yaşam kaosunu ve bilinemezliğini temel alısla, saçma tiyatrosuna öncülük etmiştir. Pirandello'ya göre nesnel gerçeklik bilinemezliğe varan mutlak bir görecelik içinde olup, yaşam maddi varlık – tinsel varlık ikileminin yarattığı karşıtlık ve çatışıklarından başka bir şey değildir; gerçek yazlıncıca görünüştür, çünkü insan kendini tanıyamaz, gerçeklik bilmemnin dışında kalır, bilme ise kişiden kişiye değişir; o yüzden, insan gerçeği aramaya kalkmamalıdır, çünkü yoktur o, yokun kendisidir. Böylece, Pirandello, grotesk tiyatrosunun maske (görünüüş) – yüz (öz) ikilemine bilinemezci gizemci felsefi öğeler yükleyerek, kişinin varoluş koşulunun ancak kendine yabancılaşma olacağını söyler, insan ancak kendine yabancılaşarak var olabilir; bu da en sonunda 'oyun içinde oyun'la olanaklıdır. Pirandello'nun oyunları, genelinde, bu maske – yüz ikileminin değişik örnekleri ve uzantıları olup, sanat ile gerçeğin, pisşik ile fizikselin, mutlak ile görecenin bitmeyen çelişmesini, sonu gelmez paradoksal tartışmasını içerir; oyun kişileri, saçma ve kaotik bir dünyada çaresizlik içinde çabalar.

Yazar ilk oyunlarında bu ikilem düşüncesini ortaya çıkarmaya başlamıştı. Bu düşüncenin en belirgin olarak karşımıza çıktığı ilk oyunu ise “Size Öyle Geliyorsa Öyledir” olmuştur. Nutku (Nutku 1993, ss. 58-59) bu durumu şöyle açıklıyor:

Bu oyunda, toplumu yansıtanlar meraklı kişilerdi; bunlar ortadaki durumu dış yönüyle görüyorlardı. Tümü bir koro gibiydi, acıya katılmıyorlardı. Agazzi, Dino, Sirelli, Cini, Nenni çevreyi yansıtan ‘maske’lerdi. Bir de ortadaki sorunun içinde olan, Bayan Frola ve Bayan Ponza gibi acı çeken kişiler vardı; bunlar da ‘yüz’lerdi. Laudisi, yazarın sözcüsü, maske – yüz ikileminin yorumcusu, her şeyin üstünde olan bir bağlantı kişisiydi. Oyunun sonunda Bayan Ponza, Bayan Flora’nın kızı ve Bay Ponza’nın ikinci karısı, ama aynı zamanda her ikisi de olduğunu söylüyordu. Pirandello, sonuca gitmiyordu; çünkü ona göre, bir sorunun çözülmesi o sorunu çözümlenmemiş ve anlatılmamış olarak havada bırakırdı. Yazarın bu tutumu, onun ‘gerçek’i tek olarak görmemesinden ileri geliyordu. Pirandello, aynı düşünce düzeyini çeşitli aşamalarda işleyen kır dört oyun yazdı. Bir yünden o, aynı telden çalan tekdüze bir çalgıcıyı andırıyordu.

Pirandello’nun oyun karakterlerinin de kendine has özellikleri vardır. En belirgin özellikleri günlük yaşamdan alınmış olmalarıdır. Günlük yaşam içerisinde kişiliklerini bulma, bir kimlik arama sorunu, umutsuzluk ve doyumsuzluk içinde yaşama karşı verdikleri savaş anlatılır. Bu konuda Özgü (Özgü 1970, s.160) şunları belirtir:

Pirandello, parlak kahramanlar, ülkücü insanlar yaratmamıştır. Onun, hemen hemen bütün kişileri, acının altında ezilen kişilerdir. Güçlükler içinde yaşayan, korku ve yoksulluktan burkulan kişilerdir. Bunlar, içsel ya da nesnel darlıkların boyunduruğu altında yaşamlarını yitirirler. İkiye bölünmüş insanlardır hepsi... Çok kez de bile bile, ama rollerini çoğunlukla bilmeyerek oynarlar. Maske taşır hepsi... Hem kendileri hayal kırıklığına uğrarlar, hem de başkalarını uğratırlar. Aldatıcıdır hepsi... Rollerini gerçeğin yanında hem de gerçek için oynarlar. Maske altında, gerçeğe değinen acı bir gerçek vardır.

Bütün bunların yanı sıra Pirandello’nun da bazı kusurları vardı. Bunların başında uzun oyunlarını -konuya uysun ya da uymasın- üç bölümlük bir kalıp içine sıkıştırması sonucu bölümler arasındaki bağın kopması, oyun kişilerinin tek başlarına ilgi çekici değilken diğer kişiler ile bir araya gelince bir anlam kazanması ve oyunlarında zaman kavramını kaldırıp, olayları belli sürelerle bağlamayıp birden bire gerçekleştirilmesi sayılabilir.

2.4 OYUNUN ÖZETİ

Pirandello'nun 1923'te kaleme aldığı "Ağzı Çiçekli Adam" tek perdelik kısa oyunu bir sabahçı kahvesinde geçmektedir. Saat gece yarısını biraz geçmiştir. Sabahçı kahvesinde birbirinden ayrı oturan iki kişi bulunmaktadır. Bir müddet sonra "Ağzı Çiçekli Adam" oyunun diğer kişisi olan "Müşteri" ile sohbet etmek için söze başlar. Bu girişiminde de başarılı olur. Müşteri, yazın sayfiyedeki ailesi ve işi gereği şehir merkezi arasında gidip gelmelerle geçen sıkıntılı durumundan söz eder. Bu sıkıntı işinin aynı sıra bütün bir yaz boyunca ailesinin bitmek tükenmek bilmeyen isteklerini yerine getirmesi zorunluluğudur. Ağzı Çiçekli Adam ise Müşteri'nin dile getirdiği bütün bu sıkıntıları kendine dert etmeden çok kolay bir şekilde bertaraf edebileceğini belirtir. Müşteri o akşamki hikâyesini anlattıktan sonra elindeki bütün paketleri emanete teslim ettiğini söyler. Ağzı Çiçekli Adam bunun üzerine paketleri hazırlayan tezgâhtarlardan söz eder. Onların yaptığı işi en ince ayrıntısına kadar anlatır ve o paketleri alanlar ile ilgili düşlediği şeylerin kendisi için çok önemli olduğunu söyler. Bu durum Müşteri'nin dikkatini çeker ve bunlara neden bu kadar dikkat ettiğini sorar. Ağzı Çiçekli Adam böyle yaparak tanımadığı insanların hayatları ile ilgili düşler kurduğunu dile getirir. Bunun üzerine sohbeti bir muayenenin bekleme odasına getirir. Müşteriye muayene odasını ve o odadaki eşyaların kendisine ne ifade ettiğini anlatır. Bu sırada belli belirsiz bir kadın silueti görülür. Bu Ağzı Çiçekli Adam'ın eşidir. Ağzı Çiçekli Adam eşiyile kendi arasındaki son zamanlara ait ilişkilerini anlatır. Eşinin tavırlarından, kendi üstüne çok düşmesinden yakınmaktadır. Bu yüzden eşini zavallı bir kadın olarak tarif eder. Müşteri buna pek bir anlam verememektedir. Bunun üstüne Ağzı Çiçekli Adam eğer ölüm bir böcek olsaydı insanların nasıl hareket edebileceğini anlatır. Sonrasında Müşteri'ye ağzının kenarındaki yarayı gösterir. Bu yara Ağzı Çiçekli Adam'ın yakalandığı ölümcül hastalığın bir göstergesidir. Eşi ile ilgili anlattığı bütün o tavırların bu hastalık yüzünden olduğunu söyler. Kendisinin de bütün bu düşleri şu anki kendi durumundan bir an olsun uzaklaşmak için kurduğunu belirtir. Son olarak Müşteri'nin ilerleyen saatlerde yaşayacağı hayatı ile ilgili düşlerini dile getirir. Bu düşlerin bir yerinde Müşteri'den gideceği yerde bir tutam ot koparmasını ister. Kopardığı demetin biraz kalın olmasını rica eder. Çünkü kendine göre Müşteri'nin koparacağı ot sayısı kadar yaşayacağı günü kaldığını düşünmektedir.

2.5 OYUNUN İDEASI

Oyunun ideası, yani ana fikri, yazarın ne söylemeye çalıştığının anlatımıdır. İdea herhangi bir olay içermez. Kısacası idea, yazarın kaleme aldığı oyunla atmak istediği slogandır.

Bu doğrultuda Pirandello'nun "Ağzı Çiçekli Adam" oyununun ideası şudur:

Hayat sadece ve sadece içinde bulunduğumuz andan ibarettir.

2.6 OYUNUN KONUSU

Oyunun konusu, eserin tutkusunun ya da ana duygusunun ifadesidir.

Bu doğrultuda oyunun konusu şudur: Ölüm

2.7 OYUNUN TÜRÜ

Oyunun türü tragedya, dram ya da komedi olabilir.

Bu doğrultuda oyunun türü şudur: Dram

2.8 OYUNUN TARZI

Tarz, yazara özgü olan, kendine ait yazın özelliklerinin esere yansımasıdır.

Bu doğrultuda oyunun tarzı şudur: Absürt

2.9 OYUNUN ANA ÇATIŞMASI

Ana çatışma oyunun ideasını ve konusunu belirleyen karşı güçlerdir.

Bu doğrultuda oyunun ana çatışması şudur:

“Hayatı yaşamak ile ölümü düşünmek.” İnsan hayatını yaşarken başına gelen birçok şeyi olumsuz olarak nitelerken, ölüm düşüncesi bütün bu olumsuzlukları bastırır.

3. KARAKTERİN İNCELENMESİ

3.1 KARAKTERİN BÜYÜK İSTEĞİ VE ÜSTÜN AMACI

Karakterin büyük isteği oyunun başından sonuna kadar içinde bulunduğu halin anlatımıdır. Kısacası büyük istek bir olma halidir ve karakter için oyunun en başından en sonuna kadar aynıdır.

Bu oyunda irdelenecek olduğumuz “Ağzı Çiçekli Adam” karakterinin büyük isteği şudur: “Öleceğimi bile bile yaşamak istiyorum.”

Karakterin üstün amacı; karakterin büyük isteğine bağlı olarak, hatta karakterin büyük isteğine hizmet edecek eylemin anlatımıdır. Üstün amaçta yapma eylemi söz konusudur.

“Ağzı Çiçekli Adam”ın üstün amacı şudur: “Kalan her anımı doya doya yaşayacağım.”

3.2 OYUNUN AKIŞI İÇERİSİNDE KARAKTERİN İSTEK VE AMAÇLARI

Bir önceki başlıkta oyunun bütünü için geçerli olan, karakterin büyük isteğini ve üstün amacını belirledik. Bu bölümde ise büyük istek ve üstün amaca bağlı kalarak, oyun akışı içinde gelişen, yer yer değişen, yer yer sabit kalan karakterin istek ve amaçlarını irdelenecektir.

Oyunun ilk başladığı anda dahi karakterin bir isteği ve amacı vardır. Bunlar tabii ki karakterin büyük isteği ve üstün amacıdır. Bu aynı zamanda karakterin ön koşulunun yansımasıdır. Yani oyun süresince gördüğümüz karakterin bir oyun öncesi bir de oyun bittikten sonraki durumu vardır. Bir başka deyişle normal hayat akışı içindeki bir zaman dilimini ele aldığımızda, o zaman dilimini anlayabilmemiz için hem öncesini hem de sonrasını bilmemiz gerekir.

Burada oyun başladığı anda karakterin durumu, yani ön koşulu oyunun bütünü okuduktan sonra belirlenir, o da şudur: “Ağzı Çiçekli Adam” karakteri ölümcül bir

hastalık olan *epithelioma*'ya (cilt kanseri) yakalanmıştır. Hastalık teşhisi konulalı yaklaşık 5 – 6 ay olmuştur. Artık yaşayacak pek fazla ömrü kalmamıştır.

Bu ön koşul doğrultusunda karakterin oyunun başladığı andaki isteği, büyük isteği ile aynıdır.

Oyunun en başındaki amacı ise üstün amaca hizmet eden “Yaşıyorum öyleyse konuşacağım.”dır.

(Perde açıldığında Ağzı Çiçekli Adam, yanındaki masada oturmuş, sessizce nane likörünü yudumlayan müşteriye incelemektedir.)

Ağzı Çiçekli Adam – Yanılmıyorsam son treni kaçırdınız?

Müşteri – Yanılmıyorsunuz. Hem de bir dakika için... İstasyona girdim tren burnumun dibinden geçti gitti.

Ağzı Çiçekli Adam – Koşsaydınız ya, belki yetişirdiniz.

Müşteri – Elimdeki paketler olmasaydı yetişirdim, ama... Kadınların siparişlerini bilirsiniz. Hiçbir zaman bitmez... Arabadan inerken paketleri yüklemek beş dakikamı yedi. Düşünün, her parmağa iki paket...

Ağzı Çiçekli Adam – Sizin yerinizde ben olsaydım ne yapardım biliyor musunuz? Hepsini arabada bırakırdım.

Müşteri – Sonra karıma, kızlarıma ne cevap verirdim? Söylemediklerini bırakmazlardı.

Ağzı Çiçekli Adam – Cevap vermeniz şart mı?

Müşteri – Hı?

Ağzı Çiçekli Adam – Bağırırlardı, söylenirlerdi... Siz de oturup dinlerdiniz.

Müşteri – Siz, kadınlar yazlıktayken nasıl olurlar bilmezsiniz.

Ağzı Çiçekli Adam – Yo, biliyorum. Bildiğim için de öyle söyledim ya. (Sessizlik) Giderken hiçbir şeye ihtiyacımız olmayacak derler.

Müşteri – Evet. Gittikten sonra da “ufacık bir şeye ihtiyacımız var” dedikleri zaman altından neler çıkmaz... Bazen yazlığa artırım yapmak için gittiklerini bile söylerler. Sonra ufacık, kirden tahtaları kararmış bir köy evine girdikleri zaman, orasını tertemiz, zengin, göze çarpar bir hale getirmek için de ellerinden geleni yaparlar. Ve o zaman başlarlar. Ama kadınların işleri güçleri budur diyeceksiniz. “Ah şekerim şehre kadar bir uzansan, bir iki şeye ihtiyacım var.” “Evet” dedin mi siparişlerin arkası kesilmez. “Filanca da şunu rica etti. Yandaki komşu da bir iki ufak şey istiyor.”. Kabul etmişim gibi de devam ederler. “Madem gidiyorsun, geçerken şunları da alıver, şuralara da uğrayıver...”. Sorarım size; şehirde kalacağınız üç saat içinde bu kadar şeyi nasıl alırsınız? Buradaki evin anahtarlarını da almadım. Treni kaçırdım... Şimdi işin yoksa kahve köşelerinde üç saat pinekle bakalım.

Ağzı Çiçekli Adam – Peki niye bir otele...

Müşteri – Elimdeki paketleri istasyonun emanetine bıraktım. Bir lokantaya gidip akşam yemeği yedim, sonra sinirlerim yatışsın diye bir tiyatroya gittim. Tiyatrodan çıkınca, şimdi de ne yapayım diye düşündüm... Baktım saat on iki olmuş. Gece yarısı... İlk tren saat dörtte. Bir otele gitsem ancak üç saat uyuyabilirim. Paraya yazık. En sonunda buraya geldim. Her halde burası sabaha kadar açıktır?

Ağzı Çiçekli Adam – Evet, sabaha kadar açıktır. (Sessizlik) Demek bütün paketlerinizi emanete bıraktınız.

Müşteri – Evet. Niye sordunuz? En sağlam yer orası değil midir? İyi de bağlamışlardı.

Ağzı Çiçekli Adam – En sağlam yer orasıdır tabii. (Sessizlik) (Pirandello 1963, ss. 8-11)

Oyunun en başından buraya kadar olan bölümde karakter en başta belirttiğimiz istek ve amaç doğrultusunda davranmıştır. Aynı kahvede oturduğu bir başka insanla iletişime geçmesi, onun o günkü hikâyesini anlatmasını sağlaması bunun göstergesidir.

Bu noktadan sonra karakter başka bir istek ve amaca geçmiştir. Bunun sebebi karşısındaki kişinin durumunu anlamıştır. “Müşteri”nin içinde bulunduğu ruh hali kendisinin de bir zamanlar yaşadığı bilinci yansıttığı için isteği ve amacı değişmiştir.

Bu noktadan sonraki isteği “Kendimin o halini anımsamamak istiyorum.”dur.

Amacı ise “Beni heyecanlandıran şeyleri anımsayacağım.”dır.

Ağzı Çiçekli Adam - ...Genç tezgâhtarlar, sattıkları ne olursa olsun, paketleri o kadar özenerek hazırlarlar ki... (Sessizlik) Elleri kanatlıdır sanki. Beyaz, temiz bir kâğıdı özenle tezgahın üstüne yayarlar. Kumaş gelir kendiliğinden katlanır, kâğıdın ortasına yerleşir. Kâğıdın alt ucunu alıp üstüyle birleştirirler; ortaya da sırf zevk için bir kıvrım yaparlar. Sonra paketin iki ucunu üçgen gibi kıvrıp alta alırlar. Ellerini sicim kutusuna uzattıkları anda sicim canlıymış gibi kutudan fırlar, pakete sarılır. Burasını o kadar hızlı yaparlar ki paketi nasıl bağladıklarının farkına bile varamazsınız. Parmağınızı geçireceğiniz düğümü de attıktan sonra, cici, güzel bir paketi size uzatıverirler.

Müşteri – Tezgâhtarları çok iyi gözlemiştiniz.

Ağzı Çiçekli Adam – Günlerce onarlı gözleyebilirim. Her vitrinin önünde bir saat geçirebilirim... Böyle şeylerle uğraşırken zamanın nasıl geçtiğini anlamıyorum. Kendimi cicili bicili sicimlerle paketlenen kumaş sanıyorum. Hele o son düğümü attıkları ana bayılırım. (Sessizlik) İster erkek, ister kadın olsun, paketini parmağına takmış yahut koltuğunun altına sıkıştırmış müşterileri gözümle izliyorum, neler neler düşlüyorum bilseniz... Aklınızın köşesinden bile geçmeyecek şeyler. (Sessizlik, sonra üzüntüyle kendi kendine konuşur gibi) Çok önemli bunlar, çok...

Müşteri – Peki niye önemli bütün bunlar?

Ağzı Çiçekli Adam – Çünkü... Çünkü ancak düş kurarak hayata bağlanabiliyorum. Tıpkı bahçe parmaklıklarına sarılan bitkiler gibi... (Sessizlik) İnsan düş gücünü

daima kullanırsa tanımadıklarının hayatına bile sahip olabiliyor. Zaten tanıdıklarımın hayatı beni hiç ilgilendirmez. Düş gücümün nasıl çalıştığını bir bilseniz. Şunun, bunun, ötekinin evini bile gözümün önüne getirebiliyorum. İçine yerleşiyorum. O hayatın sahibiyile alın yazımı paylaşıyorum. Biliyor musunuz bazen o evin kokusunu bile duyarım. Her evin kendine özgü bir kokusu vardır. Benimkinin, sizinkinin... Kendi evinizdeki kokunun farkına varmazsınız... Bu sizin hayatınızın kokusudur çünkü. Anlıyor musunuz? Galiba anlıyorsunuz.

*Müşteri – Evet, böyle şeylerden ne kadar zevk aldığınızı anlıyorum.
(Pirandello1963, ss.11 – 12)*

Bu noktada “Müşteri”nin sözü “Ağzı Çiçekli Adam”ı bir an kendine getirir. Çünkü her şeye rağmen hiçbir şeyden zevk almamaktadır. “Müşteri” ona bunu tekrar hatırlatmıştır.

Burada yine büyük isteğe dönüş vardır. Çünkü karakter kendi haliyle yeniden yüzleşmek zorunda kalmıştır.

Amacı ise farklılaşmıştır. “Her şeye rağmen bütün cesaretimi toplayıp ona durumumu anlatacağım.” yeni amacıdır.

Ağzı Çiçekli Adam – (Bir an sıkılır, sonra...) Zevk, ben mi?

Müşteri – Bana öyle geldi. Yanılıyor muyum yoksa?

Ağzı Çiçekli Adam – Siz hiç ünlü bir doktora muayene oldunuz mu?

Müşteri – Hayır! Niçin? Hiçbir hastalığım yok.

Ağzı Çiçekli Adam – Korkmayın canım. Sadece, müşterilerin doktorun yanına girmek için bekledikleri, “bekleme odası” denilen yerlerdeki gördüğünüz mü diye soracaktım.

Müşteri – Ha, anladım! Evet. Kızlarımdan birini, bir sinir hastalıkları uzmanına götürmüştüm bir kere.

Ağzı Çiçekli Adam – Bekleme odasına dikkat ettiniz mi? Kırık dökük bir kanepeler, bir iki iskemle, yayları çıkmış bir divan, orasıyla hiç ilgisi olmayan bir masa. Bunlar hastalar için toplanmış, kimsenin istemediği eşyalardır... Ama bu ünlü doktorun, kendisi, karısı, dostları için ayrı bir salonu vardır. Orada her şey güzel, değerli; renkler canlı, çiçekler tazedir. Bu salondan doktorun bol paralı müşterileri de yararlanır tabii. Kızınızı götürdüğünüz zaman, onun oturduğu iskemleye ya da koltuğa dikkat ettiniz mi?

Müşteri – Ben mi? Hayır. Aslında...

Ağzı Çiçekli Adam – Tabii, siz hasta değilsiniz. (Sessizlik) Zaten hastalar da hastalıkları ile çok meşgul oldukları için dikkat etmezler. (Sessizlik) Hâlbuki o odalarda saatlerce otururlar, düşünürler, gözleri de hiçbir şey seçmez. (Sessizlik) Siz doktorun odasına girip çıktığınız zaman, aynı iskemlede bilinmeyen hastalığıyla bir başkasının oturması yahut iskemlenin bir başkasını beklemesi ne gariptir. (Sessizlik) (Pirandello 1963, ss. 12 – 14)

Bu noktaya kadar durumunu anlatmak isteyen “Ağzı Çiçekli Adam”ın cesareti yeniden yıkılmıştır. Bir anlık sessizlikte yeniden kendi halini en acı şekilde hatırlaması amacını tekrar değiştirmesine neden olur.

Burada istekte bir değişme yoktur. Büyük istek geçerlidir.

Buradan sonraki amacı “O acı dolu halimi anımsamamak için başka şeylerden bahsedeceğim.”dir. Çünkü cesaretle başladığı girişim kendisini daha da kötü bir hale sokmaktadır. Bu durum da karakterin büyük isteğine ters gelmektedir. Bu yüzden “Ağzı Çiçekli Adam” amacını büyük istek doğrultusunda değiştirir.

Ağzı Çiçekli Adam - ...Ne diyorduk... Ah, evet! Düş gücünün zevklerinden... Bilmem neden aklım ünlü doktorların bekleme odalarındaki iskemlelere gitti?

Müşteri – Evet, ikisi arasında hiç...

Ağzı Çiçekli Adam – Hiçbir bağ görmüyorsunuz? Ne garip! Ben de görmüyorum (Sessizlik) Bu zihin çağrışımları herkese ve her olaya göre o kadar değişik ki. Hem gelişigüzel şeylerden konuşurken bu konuları açmak doğru değil. Yoksa insanlar birbirlerini anlayamazlar. (Sessizlik) İkisi arasındaki bağ belki de şudur: Bekleme odalarındaki iskemleler gelecek olan hastayı düşünürler mi? Hastalığını merak ederler mi? Doktoru gördükten sonra nereye gideceğini, neler yapacağını bilmek isterler mi? Ve bütün bu olan bitenden bir zevk duyarlar mı? Hayır değil mi, hiçbir zevk. İşte ben de hiçbir zevk duymuyorum. Bu an için işim gücüm sizensiz. Ama bu, treni kaçırdığınız ya da köydeki aileniz sizi merak edip üzüleceği için bir zevk duyacağım demek değildir.

Müşteri – İyi dediniz. Merak etmişlerdir, üzülmüşlerdir tabii.

Ağzı Çiçekli Adam – Tanrıya şükredin. Bunlar ufacık üzüntülerdir. Bazılarının başındakilerle kıyaslanamaz bile. (Sessizlik) Başkalarının hayatına düş gücü ile bağlanmam gerekiyorsa, ama o da böyle zevksiz olarak bağlanmak; bu hayatın anlamsızlığını, saçmalığını bütün gücümle duymak ve onu önemsememek içindir. (Kederli bir öfke ile) Nasıl olduğunu bilmeyiz, bilmeyiz ama ağzımızın içinde hayatın tadını duyarız hep. Hayat, hayat oldukça kendi kendinden ne bıktırır ne usanıyor. Onun tadı bu bir sürü anılardan geliyor ve bizi bağlıyor. Ama neye bağlıyor? İşte bu saçmalıklara, bu belalara bağlıyor. Dört, beş, on yıl sonra bu saçmalıkların tadını düşünebiliyor musunuz? Belki bizi hayata tekrar bağlamak için bu saçmalar, bu belalar bile tatlı anı olacaktır; işte o anda kapınıza dayanan ölüm kurtuluş değil de felaket gibi görünecektir gözünüze. Sonra düşünün ki bazıları için hayatın sonu, gün meselesi oluyor. (Tam bu sırada sağdan siyahlar giymiş bir kadın görünür.)(Pirandello 1963, ss. 14 – 15)

Kenardan görünen ve karakter tarafından fark edilen kadın, karakterin karısıdır. Bu durum canını sıkılmaktadır. Çünkü kendisi her ne kadar unutmak istiyorsa karısı aksine

ona durumunu hep hatırlatmaktadır. Karısı ona ilgi göstermek, şefkat göstermek istemektedir. Bu karısının iyi niyetidir. Fakat bu tavırları adamı çileden çıkartmaktadır.

Bu noktadan itibaren karakterin isteği “Beni anlamını istiyorum.” olmuştur.

Amacı ise “Karımın tavırlarını anlatıp rahatlayacağım.” olmuştur.

Ağzı Çiçekli Adam – Şu köşeye bakın. Oradaki kadını görüyor musunuz? (Kadın saklanır.) Ah, göremediniz. Saklandı!

Müşteri – Kimdi bu?

Ağzı Çiçekli Adam – Ne yazık, göremediniz. Saklandı.

Müşteri – Kadın mı demiştiniz?

Ağzı Çiçekli Adam – Evet, karım.

Müşteri – Karınız mı?

Ağzı Çiçekli Adam – (Biraz susup köşeye baktıktan sonra) Uzaktan beni izliyor. İmkân olsa engel olacağım. Ama bu da hiçbir işe yaramaz... (Sessizlik) Aç, kayıp sokak köpeklerine benziyor. Kovanız da, taşa da tutsanız sizi izlemeye devam ederler. (Sessizlik) Benim yüzümden bu kadının çektiğini bilemezsiniz. Uyumaktan da, yemekten de vazgeçti. Gece gündüz izimi bırakmıyor. Hiç olmazsa üstüne başına baksın. Kadını andırır tarafı kalmadı... (Sessizlik) Üstü başı yıpranmış, saçları darmadağınık, yüzü bembeyaz... Otuz dördünde bile değil daha... (Sessizlik) Beni çileden çıkartıyor bu hali. Bazen... Bazen yakalıyorum, bağıcıyorum: “Salak” diyorum, sövüyorum... O ağzını açmadan bakar, ama öyle bir bakar ki boğasını gelir. Hiçbir şey yapmadan bekler, uzaklaşmamı bekler. Uzaklaşır uzaklaşmaz da peşime düşer. (Kadın, köşeden bir an görünür ve kaybolur) İşte! Bakın gene gözetliyor.

Müşteri – Zavallı kadın!(Pirandello 1963, ss. 15 – 17)

Bu noktada “Ağzı Çiçekli Adam” yine anlaşılmadığı için çıkmaza girer. Kendi sıkıntısını karısının kendine karşı olan tavırlarından yola çıkarak “Müşteri”ye anlatmaya çalışmaktadır. Fakat “Müşteri”, “Ağzı Çiçekli Adam”ın durumunu bilmediği için kadına üzülmemektedir. Bu durum da karakteri iyice çileden çıkarmaktadır. Artık karakterin durumunu açıklamaktan başka yapacağı bir şey kalmamıştır. Her ne kadar açıklarken acı çekecek de olsa bunu yapmaya karar verir. Cesaretini hiç olmadığı kadar kuvvetli bir şekilde toplar.

İsteği her zamankinden daha da çok büyük isteğe yakındır. Çünkü cesaretini büyük istekten almaktadır. Yani “Öleceğimi bile bile yaşamak istiyorum.”

Amacı ise “Cesaretimi toplayıp durumumu anlatacağım.”dır.

Ağzı Çiçekli Adam – Zavallı kadın mı dediniz? Bu kadın benim evde oturmamı istiyor, anladınız mı? Oturacağım, o bana baksın, anlamsız gevezeliklerine devam etsin, aşkıyla etrafımı sarsın, sevgisiyle her an rahatımı sağlasın... Ben? Ben de bekleyeceğim. Hiçbir şey yokmuş gibi her gün ki odamda mutfak saatinin tik-taklarını dinleyerek bekleyeceğim. İşte onun istediği bu... Bilmem ki nasıl anlatsam size... (Sessizlik. Sonra yavaş yavaş başlar) Depremi önceden olacağını bilseydiler, Avezano ve Messinanın evleri, sokakları, meydanları, ay ışığında, belediye yöntemlerine göre dizilmiş olarak uslu uslu durabilir miydiler? Yok efendim, yok! Taş oldukları halde, taş anlıyor musunuz; depremi ve yardağın lavlarını öyle rahatça bekleyemezlerdi. Kaçarlardı. (Bir an düşünür devam eder.) Yanardağın kızgın lavlarını etrafa fışırtacağını, depremin evleri üstlerine yıkacağını bilseydiler Avezano ve Messina halkı, o gece, her geceki gibi, rahat rahat soyunup, giysilerini dürüp, ayakkabılarını yan yana kapının arkasına koyup, yataklarına girebilir miydiler? Birkaç saat sonra öceklerini bilerek. Olur mu böyle şey?

Müşteri – Ama karınız...

Ağzı Çiçekli Adam – Müsaade edin! Biraz daha. (Sessizlik) Ölüm, garip, iğrenç, korkunç bir böcek olsa ve yoldan geçen birinin yakasına konsa. Siz de onu görerseniz. Yolda durdurup: “Affedersiniz, müsaade eder misiniz? Yolunuzu kestim ama üzerinize ölüm konmuş” demez misiniz? Şöyle iki parmağınızı uzatıp onu fırlatıp atmaz mısınız? Ne mükemmel olurdu doğrusu... (Sessizlik) Fakat ölüm bir böcek değil. Bu gelip geçenlerin arasında bir çokları onu üzerlerinde taşıyorlar, ama görünmüyor. Onun için de korkusuz, rahat rahat dolaşır, yarınki, yarından sonraki hayatlarını kuruyorlar. Örneğin ben. (Ayağa kalkar) Biraz gelir misiniz? (Onu ayağa kaldırır) Şu fenerin altına gidelim. Orası daha aydınlık. (Biraz ötedeki gaz fenerinin altına giderler.) Bakın, şurada bıyığının altında, dudağının üstünde pek hoş duran küçük çiçeği görüyor musunuz? Doktorlar buna ne diyorlar, biliyor musunuz? Oh! Çok hoş bir adı var. Karamela gibi tatlı bir ad: Epithelioma. Söyleyin benimle beraber, siz de tadını duyacaksınız. (Beraber söylerler) “EPİTHELIOMA”. Çiçeklere takılan adlara da benziyor, değil mi? (Sessizlik) Nedir bu biliyor musunuz? Ölüm. Geçerken bu çiçeği dudağıma yapıştırıverdi. “Hatıram olsun.” Dedi... Arkasından da şunu ekledi: “Beş altı aya kadar gelirim.” (Sessizlik) Şimdi söyleyin bana: Bu çiçek ağzımın içindeyken sakin, sessiz köşemde oturabilir miyim? (Sessizlik) Söylüyorum bunu karıma, soruyorum: “Nedir benden istediğin? Öpeyim mi seni yani?”. “Evet öp beni.” diyor. Geçen gün ne yaptı biliyor musunuz? Dudaklarını bir toplu iğne ile delik deşik etti, kanattı, sonra başımı iki eli arasına alarak beni ağzımdan öptü... Benimle beraber ölmek istiyormuş. (Sessizlik) Salak! (Birden hırsıla) Herhalde evde oturacak değilim. Vitrinleri seyretmeliyim, tezgâhtarların el çabukluğuna hayran olmalıyım... Çünkü kafam bir an boş kalırsa çevremdeki bütün hayatı yok etmeyi düşünebilirim. Örneğin sizin gibi son treni kaçırmış, hiç tanımadığım birini tabancamı çıkarıp şuracıkta öldürebilirim. (Güler Korkmayın böyle bir niyetim yok. Şaka yaptım. (Sessizlik) (Pirandello 1963, ss.17 – 19)

Bu noktaya kadar “Ağız Çiçekli Adam” büyük isteğine uygun olarak amacını gerçekleştirmiştir. Şimdi yeniden üstün amacına uygun bir amaca dönmektedir: “Kalan her anımı doya doya yaşayacağım.”.

İstek, karakterin büyük isteği olarak devam etmektedir.

Amacı, tekrar karakterin üstün amacına dönmüştür.

Ağız Çiçekli Adam – ...Kayısı zamanıdır şimdi... Nasıl yersiniz onları? Üzerindeki incecik zarıyla mı? İkiye bölersiniz, biraz sıkınca meyve ıslak bir çift dudağa benzer... Ah! Ne güzel şey... (Güler. Sessizlik) Bana bir iyilik yapın: Yarın sabah erkenden gideceğiniz o küçük köyün istasyonunda trenden indikten sonra evinize kadar yürüyün. Yolda üzerinde pırıl pırıl kırağı parlayan bir demet yeşilliği koparın ve sayın. Kaç tane ot koparmışsanız o kadar yaşayacak günüm var demektir. (Sessizlik) Ama ne olur demet biraz kalın olsun. (Güler) İyi geceler... (Sağ köşeye doğru yürümeye başlar. Karısının orada yolunu gözlediğini fark edince yolunu değiştirir ve öteki köşeden yavaş yavaş kaybolur.) (Pirandello 1963, s. 20)

Oyunun en başında belirtilen büyük istek ve üstün amacın sürekliliği burada da devam etmektedir. Karakter sahneyi terk edene kadar bu durumu sürdürür. Böylelikle yaşamdan sahneye aktarılan süreç kendi içinde bütünlüğünü sağlamış olur.

4. ROLÜN YORUMU

Pirandello oyununun başkarakterini “Ağzı Çiçekli Adam” olarak adlandırmıştır. Oyun akışı içinde de karakterin durumunun haricinde karakterin geçmişi ile ilgili pek fazla bilgi verilmemektedir. Çünkü Pirandello’nun dikkatleri çekmek istediği nokta tabii ki karakterin içinde bulunduğu durum ve bu duruma karşı sergilediği insani durumdur. Bunu da kendi üslubuna uygun bir şekilde şiirsel bir anlatımla sağlamıştır.

Pirandello’nun kendine özgü yazın özelliklerinden yola çıkarsak “Ağzı Çiçekli Adam”ın -karakter hakkında çok fazla bir bilgimiz olamamasına rağmen- gündelik yaşamın içinden bir kişi olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü Pirandello eserlerinde, özellikle tiyatro oyunlarında yarattığı karakterleri bu çizgide seçmeye özen göstermiştir. Gündelik yaşamın içinde var olan, her zaman karşılaşılabileceğimiz evli bir adam.

“Ağzı Çiçekli Adam” hayatını içinde çalışarak kazanan, kendisinin ve karısının geçimini bu şekilde sağlayan bir kişidir. O da herkes gibi sadece hayatın bu yanını, yaşam savaşı kısmına saplanıp kalmış, geçip giden zamanı bu şekilde yaşayan bir insandır. Monotonluğun içinde gerçekleşen, pek de önemli olmayan bazı şeyleri kendine büyük dert edinen bir kişidir. Tıpkı tüm olağan kişiler gibi...

“Ağzı Çiçekli Adam”ın oyun karakterini olmasını sağlayan şey ise tüm bu normal akış içinde anormal bir durumun ortaya çıkmasıdır. Bu durum karakterin hastalığını öğrenmesidir. Yakalandığı hastalık *epithelioma* (cilt kanseri)’dir. Ölümcül bir hastalıktır. Teşhis konulalı 5 – 6 ay olmuştur. Artık pek fazla yaşayacak zamanı da kalmamıştır.

İlk öğrendiği zamanlarda yaşadığı şoku atlatmıştır artık. Hastalığını kabullenmiştir. Çünkü bu hastalık onun başına gelmiştir ve çaresi yoktur. Kabullenemediği bir şey vardır, o da ölüm. Ölümü kabul etmemesinin sebebi de hastalığından önce yaşadığı hayatı sorgulamaya başlamasından kaynaklanmaktadır. Hastalığını öğrenmeden önceki yaşantısında olağan bir insan olarak devamlı bir şeylerin derdindeydi ve bu dertler hiç ama hiç bitmiyordu.

İşin ilginç kısmı bütün bu dertleri yaşarken, bütün o sıkıntıları çekerken bazen farklı düşüncelere kapılıyordu. Onun için bütün bu dertlerden kurtulmanın yolu ölümdü. O an ölse bütün o sıkıntılar bir daha hiç olmamasına yok olacaktı. O da kurtulacaktı. Ama şu anda ölüm ile yüz yüzeydi. Ölümün nefesini hissetmek hatta ölümün yüzünüze bir öpücük gibi kondurduğu çiçeği yüzünüze bırakıp gitmesi ve onu düşünmeden bir anınızın geçmemesi... “Ağzı Çiçekli Adam” olağan hayatından sıkıldığında çarenin ölüm olduğunu düşünmesini artık kabul edemiyordu. Ona göre sıkıntılardan bunalıp da ölümü çare olarak görmek değil, ölümün varlığını düşünüp sıkıntıları bertaraf etmekte önemli olan.

Kendisi için bunu yapmak bir hayli zordu. Çünkü o bir adım ötedeydi artık. Ölümle yüz yüzeydi. Hoş ölümle yüz yüze gelmeseydi belki hiçbir zaman düşünmeyecekti böyle bir şeyi ama artık düşünüyordu.

Normal şartlarda “Ağzı Çiçekli Adam” sonu belli olan yolculuğunda çok rahat bir şekilde kendisinin de dediği gibi çıldırabilir, kendinden beklenmeyeni yapabilir, cinnet dahi geçirebilirdi. Ama o bunu yapmadı. Aksine hastalığını bir kenara bırakıp, olağan yaşantısındaki ruh halini yakalamaya çalışıp farklı bir bilinçle yaşamak için uğraşmaya başladı.

Oyunda bir de “Müşteri” karakteri vardır. “Ağzı Çiçekli Adam” için “Müşteri” kendisinin olağan yaşamındaki halidir. Bir şekilde “Müşteri”de kendini, eski halini görmektedir. Bu yüzden de ona yaklaşımında kendi eski halini o bilinç halinden uzaklaştırmak istercesine bir tavır sergilemektedir.

“Ağzı Çiçekli Adam” gündelik yaşam içinde insanın kendine dert edindiği birçok şeyin esasında ne kadar boş olduğunu, bütün bunları çok rahat bir şekilde görmezden gelinebileceğini anlatmaya çalışır. Fakat “Müşteri”nin bilinci bunları algılamaya müsait değildir.

“Ağzı Çiçekli Adam” başka bir yol dener. Hayal dünyasının gücüne sığınır. Hayal dünyasında kurduğu ortamlarla varılması gereken bilinci anlatmaya, tasvir etmeye çalışır. Bu yaptığı aslında insanın olağan yaşamını yaşarken yapması gereken, içinde bulunduğu anın değerini anlamsına yönelik bir şeydir. “Ağzı Çiçekli Adam”a göre her insan bunu yapabilse olağan yaşam daha katlanılabilir hale gelecektir.

“Ağız Çiçekli Adam” çabalarken bir yandan karısının durumu çıkar karşımıza. Onun için karısı olağan yaşamının değişmeden bugün hale devam eden tek parçasıdır. Ve karaktere sürekli olarak eski bilinç halini hatırlatmaktadır. Ondan ne kadar kurtulmaya çalışırsa çalışsın bir türlü peşini bırakmamaktadır. Tıpkı eski bilinç hali gibi.

En sonunda “Ağız Çiçekli Adam”ın yapacağı bir şey kalmamıştır. Kendi durumunu öncelikle yeniden kendine itiraf edip, karşısındaki adama anlatmak zorundadır. Hiç istememesine rağmen, karşısındaki adamın da ölümle bir an olsun yüz yüze gelip tekrar düşünmesini sağlamaktır amacı. Böylelikle yine hayal gücünden yararlanarak karşısındakine durumunu anlatır. Tekrar yeni bilinç haline, ölümün varlığını düşünüp sıkıntıları bertaraf etme haline döner.

5. SONUÇ

Luigi Pirandello'nun "Ağız Çiçekli Adam" adlı oyunundaki "Ağız Çiçekli Adam" rolü üzerinden bir aktörün karakter yaratırken izlediği yol irdelenmiştir.

Öncelikle Luigi Pirandello'nun hayatı, yazarın ve eserin dönemi, yazarın yaşam görüşü ve yazarlığı, eserin ve eserin içinde çalışmaya esas olan karakterin anlaşılması ve yorumlanabilmesi için irdelenmiştir.

Eserin yorumunun doğru yapılabilmesi için de eser içerik ve biçim yönünden irdelenmiş gerekli tespitler yapılmıştır.

Karakterin çıkartılması için eserin bütünü üstünden karakterin büyük isteği ve üstün amacı tespit edilmiştir. Sonrasında oyunun akışı içinde karakterin istek ve amaçları tespit edilmiştir.

Bütün bu verilerin doğrultusunda çıkartılan karakter doğrultusunda rolün yorumu yapılmıştır.

Sonuç olarak Luigi Pirandello'nun "Ağız Çiçekli Adam" adlı eserinden yola çıkarak "Ağız Çiçekli Adam" karakteri üzerinden bir role çalışma süreci sistematik olarak incelenmiştir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Çalışlar, A., 1995. *Tiyatro Ansiklopedisi*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı

Kuray, G., 2000. *İtalyan Edebiyatı Üzerine*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı

Nutku, Ö., 1985. *Dünya Tiyatro Tarihi-2*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Pirandello, L., 1963. *Ağzı Çiçekli Adam*. A.Poyrazoğlu (Çev.). İstanbul: Elif Yayınları

Pirandello, L., 1958. *Altı Şahıs Yazarını Arıyor*. F. Timur (Çev.). İstanbul: Mf.V.

Yaynevi

Pirandello, L., 1965. *Çıplakları Giydirmek*. F. Timur (Çev.). İstanbul: M. Eğitim

Basımevi

Pirandello, L., 1948. *Seçme Hikâyeler-I*. F.Timur (Çev.). İstanbul: M. Eğitim Basımevi

Sürelî Yayınlar

Özgü, M., 1970. Luigi Pirandello. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi – Sayı: 1*. Ankara:

Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü

Selen, A., 1988. Luigi Pirandello ve Bir Yapısalcı Uygulama Denemesi. *Tiyatro*

Araştırmaları Dergisi – Sayı: 8 Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya

Fakültesi Tiyatro Bölümü

EKLER

Ek – 1: Ağzı Çiçekli Adam

Kişiler

AĞZI ÇİÇEKLİ ADAM

MÜSTERİ

DEKOR: Dipte ağaçların yaprakları arasından gaz fenerlerinin ışıkları sızan geniş bir cadde. Sahnenin önünde caddeyle kesişen bir sokağın son evleri.

Soldaki evin altında önüne masalar ve sandalyeler dizilmiş bir köşe başı kahvesi.

Sağdaki evin önünde bir gaz feneri.

Uzaklarda yavaş yavaş kaybolan bir mandolin sesi...

Gece yarısından biraz sonra.

(Perde açıldığında Ağzı Çiçekli Adam, yanındaki masada oturmuş, sessizce nane likörünü yudumlayan müşteriye incelemektedir.)

Ağzı Çiçekli Adam – Yanılmıyorsam son treni kaçırdınız?

Müşteri – Yanılmıyorsunuz. Hem de bir dakika için... İstasyona girdim tren burnumun dibinden geçti gitti.

Ağzı Çiçekli Adam – Koşsaydınız ya, belki yetişirdiniz.

Müşteri – Elimdeki paketler olmasaydı yetişirdim, ama... Kadınların siparişlerini bilirsiniz. Hiçbir zaman bitmez... Arabadan inerken paketleri yüklenmek beş dakikamı yedi. Düşünün, her parmağa iki paket...

Ağzı Çiçekli Adam – Sizin yerinizde ben olsaydım ne yapardım biliyor musunuz? Hepsini arabada bırakırdım.

Müşteri – Sonra karıma, kızlarıma ne cevap verirdim? Söylemediklerini bırakmazlardı.

Ağzı Çiçekli Adam – Cevap vermeniz şart mı?

Müşteri – Hı?

Ağzı Çiçekli Adam – Bağırırlardı, söylenirlerdi... Siz de oturup dinlerdiniz.

Müşteri – Siz, kadınlar yazlıktayken nasıl olurlar bilmezsiniz.

Ağzı Çiçekli Adam – Yo, biliyorum. Bildiğim için de öyle söyledim ya. (Sessizlik)
Giderken hiçbir şeye ihtiyacımız olmayacak derler.

Müşteri – Evet. Gittikten sonra da “ufacık bir şeye ihtiyacımız var” dedikleri zaman altından neler çıkmaz... Bazen yazlığa artırım yapmak için gittiklerini bile söylerler. Sonra ufacık, kirden tahtaları kararmış bir köy evine girdikleri zaman, orasını tertemiz, zengin, göze çarpar bir hale getirmek için de ellerinden geleni yaparlar. Ve o zaman başlarlar. Ama kadınların işleri güçleri budur diyeceksiniz. “Ah şekerim şehre kadar bir uzansan, bir iki şeye ihtiyacım var.” “Evet” dedin mi siparişlerin arkası kesilmez. “Filanca da şunu rica etti. Yandaki komşu da bir iki ufak şey istiyor.”. Kabul etmişim gibi de devam ederler. “Madem gidiyorsun, geçerken şunları da aliver, şuralara da uğrayiver...”. Sorarım size; şehirde kalacağınız üç saat içinde bu kadar şeyi nasıl alırsınız? Buradaki evin anahtarlarını da almadım. Treni kaçırdım... Şimdi işin yoksa kahve köşelerinde üç saat pinekle bakalım.

Ağzı Çiçekli Adam – Peki niye bir otele...

Müşteri – Elimdeki paketleri istasyonun emanetine bıraktım. Bir lokantaya gidip akşam yemeği yedim, sonra sinirlerim yatışsın diye bir tiyatroya gittim. Tiyatrodan çıkınca, şimdi de ne yapayım diye düşündüm... Baktım saat on iki olmuş. Gece yarısı... İlk tren saat dörtte. Bir otele gitsem ancak üç saat uyuyabilirim. Paraya yazık. En sonunda buraya geldim. Her halde burası sabaha kadar açıktır?

Ağzı Çiçekli Adam – Evet, sabaha kadar açıktır. (Sessizlik) Demek bütün paketlerinizi emanete bıraktınız.

Müşteri – Evet. Niye sordunuz? En sağlam yer orası değil midir? İyi de bağlamışlardı.

Ağzı Çiçekli Adam – En sağlam yer orasıdır tabii. (Sessizlik) Genç tezgâhtarlar, sattıkları ne olursa olsun, paketleri o kadar özenerek hazırlarlar ki... (Sessizlik) Elleri kanatlıdır sanki. Beyaz, temiz bir kâğıdı özenle tezgahın üstüne yayarlar. Kumaş gelir kendiliğinden katlanır, kâğıdın ortasına yerleşir. Kâğıdın alt ucunu alıp üstüyle birleştirirler; ortaya da sırf zevk için bir kıvrım yaparlar. Sonra paketin iki ucunu üçgen gibi kıvrıp alta alırlar. Ellerini sicim kutusuna uzattıkları anda sicim canlıymış gibi kutudan fırlar, pakete sarılır. Burasını o kadar hızlı yaparlar ki paketi nasıl bağladıklarının farkına bile varamazsınız. Parmağınızı geçireceğiniz düğümü de attıktan sonra, cici, güzel bir paketi size uzatıverirler.

Müşteri – Tezgâhtarları çok iyi gözlemiştir.

Ağzı Çiçekli Adam – Günlerce onarlı gözleyebilirim. Her vitrinin önünde bir saat geçirebilirim... Böyle şeylerle uğraşırken zamanın nasıl geçtiğini anlamıyorum. Kendimi cicili bicili sicimlerle paketlenen kumaş sanıyorum. Hele o son düğümü attıkları ana bayılırım. (Sessizlik) İster erkek, ister kadın olsun, paketini parmağına takmış yahut koltuğunun altına sıkıştırmış müşterileri gözümle izliyorum, neler neler düşlüyorum bilseniz... Aklınızın köşesinden bile geçmeyecek şeyler. (Sessizlik, sonra üzüntüyle kendi kendine konuşur gibi) Çok önemli bunlar, çok...

Müşteri – Peki niye önemli bütün bunlar?

Ağzı Çiçekli Adam – Çünkü... Çünkü ancak düş kurarak hayata bağlanabiliyorum. Tıpkı bahçe parmaklıklarına sarılan bitkiler gibi... (Sessizlik) İnsan düş gücünü daima kullanırsa tanımadıklarının hayatına bile sahip olabiliyor. Zaten tanıdıklarımın hayatı beni hiç ilgilendirmez. Düş gücümün nasıl çalıştığını bir bilseniz. Şunun, bunun, ötekinin evini bile gözümün önüne getirebiliyorum. İçine yerleşiyorum. O hayatın sahibiyle alın yazımı paylaşıyorum. Biliyor musunuz bazen o evin kokusunu bile duyarım. Her evin kendine özgü bir kokusu vardır. Benimkinin, sizinkinin... Kendi evinizdeki kokunun farkına varmazsınız... Bu sizin hayatınızın kokusudur çünkü. Anlıyor musunuz? Galiba anlıyorsunuz.

Müşteri – Evet, böyle şeylerden ne kadar zevk aldığınızı anlıyorum.

Ağzı Çiçekli Adam – (Bir an sıkılır, sonra...) Zevk, ben mi?

Müşteri – Bana öyle geldi. Yanılıyor muyum yoksa?

Ağzı Çiçekli Adam – Siz hiç ünlü bir doktora muayene oldunuz mu?

Müşteri – Hayır! Niçin? Hiçbir hastalığım yok.

Ağzı Çiçekli Adam – Korkmayın canım. Sadece, müşterilerin doktorun yanına girmek için bekledikleri, “bekleme odası” denilen yerlerdeki gördüğümüz mü diye soracaktım.

Müşteri – Ha, anladım! Evet. Kızlarımdan birini, bir sinir hastalıkları uzmanına götürmüştüm bir kere.

Ağzı Çiçekli Adam – Bekleme odasına dikkat ettiniz mi? Kırık dökük bir kanepeler, bir iki iskemle, yayları çıkmış bir divan, orasıyla hiç ilgisi olmayan bir masa. Bunlar hastalar için toplanmış, kimsenin istemediği eşyalardır... Ama bu ünlü doktorun, kendisi, karısı, dostları için ayrı bir salonu vardır. Orada her şey güzel, değerli; renkler canlı, çiçekler tazedir. Bu salondan doktorun bol paralı müşterileri de yararlanır tabii. Kızınızı götürdüğünüz zaman, onun oturduğu iskemle ya da koltuğa dikkat ettiniz mi?

Müşteri – Ben mi? Hayır. Aslında...

Ağzı Çiçekli Adam – Tabii, siz hasta değilsiniz. (Sessizlik) Zaten hastalar da hastalıkları ile çok meşgul oldukları için dikkat etmezler. (Sessizlik) Hâlbuki o odalarda saatlerce otururlar, düşünürler, gözleri de hiçbir şey seçmez. (Sessizlik) Siz doktorun odasına girip çıktığınız zaman, aynı iskemlede bilinmeyen hastalığıyla bir başkasının oturması yahut iskemlenin bir başkasını beklemesi ne gariptir. (Sessizlik) Ne diyorduk... Ah, evet! Düş gücünün zevklerinden... Bilmem neden aklım ünlü doktorların bekleme odalarındaki iskemlelere gitti?

Müşteri – Evet, ikisi arasında hiç...

Ağzı Çiçekli Adam – Hiçbir bağ görmüyorsunuz? Ne garip! Ben de görmüyorum (Sessizlik) Bu zihin çağrışımları herkese ve her olaya göre o kadar değişik ki. Hem gelişigüzel şeylerden konuşurken bu konuları açmak doğru değil. Yoksa insanlar birbirlerini anlayamazlar. (Sessizlik) İkisi arasındaki bağ belki de şudur: Bekleme odalarındaki iskemleler gelecek olan hastayı düşünürler mi? Hastalığını merak ederler mi? Doktoru gördükten sonra nereye gideceğini, neler yapacağını bilmek isterler mi? Ve

bütün bu olan bitenden bir zevk duyarlar mı? Hayır değil mi, hiçbir zevk. İşte ben de hiçbir zevk duymuyorum. Bu an için işim gücüm sizsiniz. Ama bu, treni kaçırdığımız ya da köydeki aileniz sizi merak edip üzüleceği için bir zevk duyacağım demek değildir.

Müşteri – İyi dediniz. Merak etmişlerdir, üzölmüşlerdir tabii.

Ağzı Çiçekli Adam – Tanrıya şükredin. Bunlar ufacık üzüntülerdir. Bazılarının başındakilerle kıyaslanamaz bile. (Sessizlik) Başkalarının hayatına düş gücü ile bağlanmam gerekiyorsa, ama o da böyle zevksiz olarak bağlanmak; bu hayatın anlamsızlığını, saçmalığını bütün gücümle duymak ve onu önemsememek içindir. (Kederli bir öfke ile) Nasıl olduğunu bilmeyiz, bilmeyiz ama ağzımızın içinde hayatın tadını duyarız hep. Hayat, hayat oldukça kendi kendinden ne bıkıyor ne usanıyor. Onun tadı bu bir sürü anılardan geliyor ve bizi bağlıyor. Ama neye bağlıyor? İşte bu saçmalıklara, bu belalara bağlıyor. Dört, beş, on yıl sonra bu saçmalıkların tadını düşünebiliyor musunuz? Belki bizi hayata tekrar bağlamak için bu saçmalar, bu belalar bile tatlı anı olacaktır; işte o anda kapınıza dayanan ölüm kurtuluş değil de felaket gibi görünecektir gözünüze. Sonra düşünün ki bazıları için hayatın sonu, gün meselesi oluyor. (Tam bu sırada sağdan siyahlar giymiş bir kadın görünür.) Şu köşeye bakın. Oradaki kadını görüyor musunuz? (Kadın saklanır.) Ah, göremediniz. Saklandı!

Müşteri – Kimdi bu?

Ağzı Çiçekli Adam – Ne yazık, göremediniz. Saklandı.

Müşteri – Kadın mı demiştiniz?

Ağzı Çiçekli Adam – Evet, karım.

Müşteri – Karınız mı?

Ağzı Çiçekli Adam – (Biraz susup köşeye baktıktan sonra) Uzaktan beni izliyor. İmkân olsa engel olacağım. Ama bu da hiçbir işe yaramaz... (Sessizlik) Aç, kayıp sokak köpeklerine benziyor. Kovsanız da, taşa da tutsanız sizi izlemeye devam ederler. (Sessizlik) Benim yüzümden bu kadının çektiğini bilemezsiniz. Uyumaktan da, yemekten de vazgeçti. Gece gündüz izimi bırakmıyor. Hiç olmazsa üstüne başına baksa. Kadını andırır tarafı kalmadı... (Sessizlik) Üstü başı yıpranmış, saçları darmadağınık,

yüzü bembeyaz... Otuz dördünde bile değil daha... (Sessizlik) Beni çileden çıkartıyor bu hali. Bazen... Bazen yakalıyorum, bağırıyorum: “Salak” diyorum, sövüyorum... O ağzını açmadan bakar, ama öyle bir bakar ki boğasım gelir. Hiçbir şey yapmadan bekler, uzaklaşmamı bekler. Uzaklaşır uzaklaşmaz da peşime düşer. (Kadın, köşeden bir an görünür ve kaybolur) İşte! Bakın gene gözetliyor.

Müşteri – Zavallı kadın!

Ağzı Çiçekli Adam – Zavallı kadın mı dediniz? Bu kadın benim evde oturmamı istiyor, anladınız mı? Oturacağım, o bana baksın, anlamsız gevezeliklerine devam etsin, aşkıyla etrafımı sarsın, sevgisiyle her an rahatımı sağlasın... Ben? Ben de bekleyeceğim. Hiçbir şey yokmuş gibi her gün ki odamda mutfak saatinin tik-tak-larını dinleyerek bekleyeceğim. İşte onun istediği bu... Bilmem ki nasıl anlatsam size... (Sessizlik. Sonra yavaş yavaş başlar) Depremi önceden olacağını bilseydiler, Avezzano ve Messinanın evleri, sokakları, meydanları, ay ışığında, belediye yöntemlerine göre dizilmiş olarak uslu uslu durabilir miydiler? Yok efendim, yok! Taş oldukları halde, taş anlıyor musunuz; depremi ve yardağın lavlarını öyle rahatça bekleyemezlerdi. Kaçarlardı. (Bir an düşünür devam eder.) Yanardağın kızgın lavlarını etrafa fişkirtacağını, depremin evleri üstlerine yıkacağını bilseydiler Avezzano ve Messina halkı, o gece, her geceki gibi, rahat rahat soyunup, giysilerini dürüp, ayakkabılarını yan yana kapının arkasına koyup, yataklarına girebilir miydiler? Birkaç saat sonra öleceklerini bilerek. Olur mu böyle şey?

Müşteri – Ama karınız...

Ağzı Çiçekli Adam – Müsaade edin! Biraz daha. (Sessizlik) Ölüm, garip, iğrenç, korkunç bir böcek olsa ve yoldan geçen birinin yakasına konsa. Siz de onu görseniz. Yolda durdurup: “Affedersiniz, müsaade eder misiniz? Yolunuzu kestim ama üzerinize ölüm konmuş” demez misiniz? Şöyle iki parmağınızı uzatıp onu fırlatıp atmaz mısınız? Ne mükemmel olurdu doğrusu... (Sessizlik) Fakat ölüm bir böcek değil. Bu gelip geçenlerin arasında bir çokları onu üzerlerinde taşıyorlar, ama görünmüyor. Onun için de korkusuz, rahat rahat dolaşıp, yarınki, yarından sonraki hayatlarını kuruyorlar. Örneğin ben. (Ayağa kalkar) Biraz gelir misiniz? (Onu ayağa kaldırır) Şu fenerin altına gidelim. Orası daha aydınlık. (Biraz ötedeki gaz fenerinin altına giderler.) Bakın, şurada

bıyığının altında, dudağımın üstünde pek hoş duran küçük çiçeği görüyor musunuz? Doktorlar buna ne diyorlar, biliyor musunuz? Oh! Çok hoş bir adı var. Karamela gibi tatlı bir ad: Epithelioma. Söyleyin benimle beraber, siz de tadını duyacaksınız. (Beraber söylerler) “EPİTHELIOMA”. Çiçeklere takılan adlara da benziyor, değil mi? (Sessizlik) Nedir bu biliyor musunuz? Ölüm. Geçerken bu çiçeği dudağıma yapıştırıverdi. “Hatıram olsun.” Dedi... Arkasından da şunu ekledi: “Beş altı aya kadar gelirim.” (Sessizlik) Şimdi söyleyin bana: Bu çiçek ağzımın içindeyken sakın, sessiz köşemde oturabilir miyim? (Sessizlik) Söylüyorum bunu karıma, soruyorum: “Nedir benden istediğin? Öpeyim mi seni yani?”. “Evet öp beni.” diyor. Geçen gün ne yaptı biliyor musunuz? Dudaklarını bir toplu iğne ile delik deşik etti, kanattı, sonra başımı iki eli arasına alarak beni ağzımdan öptü... Benimle beraber ölmek istiyormuş. (Sessizlik) Salak! (Birden hırsla) Herhalde evde oturacak değilim. Vitrinleri seyretmeliyim, tezgâhtarların el çabukluğuna hayran olmalıyım... Çünkü kafam bir an boş kalırsa çevremdeki bütün hayatı yok etmeyi düşünebilirim. Örneğin sizin gibi son treni kaçırmış, hiç tanımadığım birini tabancamı çıkarıp şuracıkta öldürebilirim. (Güler Korkmayın böyle bir niyetim yok. Şaka yaptım. (Sessizlik) Kayısı zamanıdır şimdi... Nasıl yersiniz onları? Üzerindeki incecik zarıyla mı? İkiye bölersiniz, biraz sıkınca meyve ıslak bir çift dudağa benzer... Ah! Ne güzel şey... (Güler. Sessizlik) Bana bir iyilik yapın: Yarın sabah erkenden gideceğiniz o küçük köyün istasyonunda trenden indikten sonra evinize kadar yürüyün. Yolda üzerinde pırıl pırıl kırağı parlayan bir demet yeşilliği koparın ve sayın. Kaç tane ot koparmışsanız o kadar yaşayacak günüm var demektir. (Sessizlik) Ama ne olur demet biraz kalın olsun. (Güler) İyi geceler... (Mandolin sesi yavaş yavaş yükselirken, Ağzı Çiçekli Adam sağ köşeye doğru yürümeye başlar. Karısının orada yolunu gözlediğini fark edince yolunu değiştirir ve öteki köşeden yavaş yavaş kaybolur. Müşteri şaşkın gözlerle kayboluncaya kadar onu izler.)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Suat Ünalđı
Sürekli Adresi : Yeni Yuva Sokak Numara 33 Daire 4 Cihangir Beyođlu İstanbul
Dođum Yeri ve Yılı : İzmir, 1980
Yabancı Dili : Fransızca, İngilizce
İlk Öğretim : Vali Rahmi Bey İlkokulu – 1991
Orta Öğretim : Otuz Ağustos İlk Öğretim Okulu – 1994
Lise : İzmir Atatürk Lisesi – 1998
Lisans : İstanbul Üniversitesi – 2008
Yüksek Lisans : Bahçeşehir Üniversitesi
Enstitü Adı : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Program Adı : İleri Oyunculuk
Çalışma Hayatı : Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu 2001 – Devam
Tiyatro Triole 2005 – Devam
Tiyatro Hayal Et 2009 – Devam